

JÁRT UTAT A JÁRATLANÉRT...

HULLADÉKOS SZEMLÉLETFORMÁLÁS A MÚLTBAN ÉS A JELENBEN

Annak érdekében, hogy a környezettudatos szemléletmód széles körben elterjedjen, nem elég csupán átadni az információt. Fontos, hogy olyan kommunikációs csatornákat és eszközöket válasszunk, amelyek a megszólítani kívánt célcsoport életkorához, tudásszintjéhez illeszkednek. Csak így érhető el, hogy a megszerzett elméleti tudás a gyakorlatba is átültethető legyen, és idővel életformává váljon.

SZERZŐK: HARTAY MIHÁLY, DORÓ VIKTÓRIA

Vannak, akik csak akkor lépnek, ha azt egy jogszabály számukra előírja. Vannak, akik a számszerűsíthető adatoknak hisznek, és többnyire hiteles szakmai lapokból tájékozódnak. Vannak, akiket a mainstream média (televízió, rádió, internet) segítségével lehet elérni. És vannak olyanok is, akikre leginkább a közösségük gyakorol hatást. Náluk a példamutatással érhetünk célt. Kiemelendők a gyermekek, a jövő generációja, akik bár fogékonyaságuk miatt befogadó közönségnek tűnhetnek, esetükben mégis elengedhetetlen, hogy a környezeti nevelés szórakoztató, játékos formában valósuljon meg.

Ki az, aki a szemléletet formálja? A szülők, pedagógusok, barátok, közéleti szereplők, média, politikusok, vállalko-

zások, civil szervezetek – azaz a társadalom valamennyi tagja.

Szemléletformálás a múltban...

Habár a szocializmus évei alatt is voltak hulladék-visszagyűjtő programok („Gyűjtsd a vasat és a fémet, ezzel is a békét véded!”), ezek iskolai versenyek formájában öltöttek testet, és korántsem a környezetvédelem, inkább a gazdasági érdek vezérelte azokat, hiszen a vas és a fém akkoriban is komoly értéknek számított.

2003-ban kezdődött meg a települési hulladék szelektív gyűjtési rendszerének kialakítása Magyarországon. Egszen 2010-ig a koordináló szervezetek (pl. ÖKO-Pack, Öko-Pannon) feladata volt a környezettudatosságra nevelés, a lakosság szemléletformálása, a szelek-

tív hulladékgyűjtés szabályainak megismertetése. Ezeknek a szervezeteknek – jogszabályi kötelezettség alapján – árbevételük 5%-át szemléletformálásra kellett fordítaniuk (ez évi mintegy 500 millió forintot jelentett).

Többek között az ő tevékenységüknek köszönhetően 2003–2010 között dinamikusán nőtt a lakossági szelektív gyűjtés (0-ról 80 ezer tonnára), és a közszolgáltatók is elégedettek voltak a begyűjtött hulladék tisztaságával. 2010-re trendi lett szelektíven gyűjteni, ami a jó környezetvédelmi viselkedés szinonimájává vált (igaz, a kutatások rámutattak, hogy a lakosság hajlamos felülértékelni saját gyűjtési hajlandóságát). Oktatóprogramok, szemléletformáló pályázatok indultak oktatási intézmények, civil szervezetek számára, hogy mind többen kapcsolódhassanak be a munkába.

„Tükörben a világ”
rendezvény 2009-ben.

A koordináló szervezetek között együttműködés és egészséges verseny alakult ki. Játszóházak, országsherte különféle rendezvényeken való megjelenés és gyerekeknek szóló könyvek mellett az ÖKO-Pack „Hulladékból termék” és „Tükörben a világ” kiállításai fémjelezték az utat, amelyet a szervezetek a szemléletformálás jegyében bejártak. Közülük is a legnagyobb sikert a kreatív megoldásokat is felvonultató „Hulladékból termék” kiállítás aratta, amelyet 5 év alatt 50 helyszínen 260 ezer látogató tekintett meg.

...és a jelenben

A Földművelésügyi Minisztérium (FM) termékdíjjal foglalkozó helyettes államtitkársága – amelyhez több szervezeti átalakítást követően a hulladékgazdálkodás került – 813 millió forintot tervez szemléletformálásra fordítani. Ez több, mint amennyit a koordináló szervezetek az évek alatt elköltöttek.

A 2010 utáni szemléletformáló munka látható eredménye például az önkéntességen alapuló TeSzedd! ország-takarító akció. De támogatják az idén a gödöllői Nemzetközi Természetfilm

Fesztiválon debütált Trash Art Magyarország művészeti programot és a tiszai PET Kupát is.

A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) szemléletformálás a hulladékképződés megelőzésére alprogramja (3.1.3) 1 milliárd forintot biztosít, amelyet kizárólag a Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyonkezelő Zrt. (NHKV) használhat fel. Arról azonban, hogy mi lesz a pénz sorsa, miként, milyen szemléletformáló programok képében fordítják majd megelőzésre, nincsenek információk. (Meg kell jegyeznünk, hogy a megelőzés nem hulladékgazdálkodási feladat!) Ugyanakkor a KEHOP szemléletformálási programokat támogató forrását (5.4.1) – amelyre szélesebb kör pályázhatott – egy évvel ezelőtt felfüggesztették. Pedig a támogatások iránti igény óriási, amit az is bizonyít, hogy az FM pályázatán 2017 szeptemberében egyetlen nap leforgása alatt fogyott el az a 200 millió forintos keret, amelyre civil szervezetek, önkormányzatok, egyházak pályázhattak hulladékcsökkentést, újrahasonosítást népszerűsítő programokkal.

Az állam (FM és NFM együtt) csak 2017-ben 2 milliárd forintot fordított szemléletformálásra, azaz kb. négyszeresét az előző évtizedben évente erre költött összegnek! Ekkora összegből már jelentős eredményeket lehetne elérni.

Ezzel szemben mintha egy ellentétes folyamat zajlana:

- » Az anyagában történő hasznosítás stagnál, csak az égetés növekszik (RDF). Még mindig nem tudjuk teljesíteni a csomagolóanyagok hasznosítására vonatkozó 2012-es célszámokat.
- » A lakossági gyűjtésre már nincs előírás az Országos Gyűjtési és Hasznosítási Tervben, és az Országos Hulladékgazdálkodási Közszolgáltatási Terv (OHKT) sem határoz meg 2017-re célszámokat.
- » A lakossági gyűjtésből származó hulladék szennyezettségi foka 50% felett van, annak ellenére, hogy a házhoz menő gyűjtés elterjedt vált.
- » Az OHKT célkitűzései között nem szerepel a szemléletformálás, a széles körű, nagy elérésű (egész évben tartó) szemléletformáló rendezvények megszűntek.

Nem csak írunk róla, példát is mutatunk szárazon és vízen. Fenn az InGreen-ReCity Magazin-Hulladékmentes.hu csoport szervezésében a TeSzedd!-re összegyűlt csapat, balra lapunk főszerkesztője és lapigazgatója a PET Kupán.

- » A média csak a negatív eseményekkel foglalkozik.
- » Az oktatásban a pedagógus kevés segítséget kap a környezeti neveléshez.
- » A közszolgáltatók szemléletformálásra fordított költségeit az NHKV nem ismeri el, ezért a közszolgáltatók nem tudnak fedezetet biztosítani erre (néhány kivétel akad, pl. FKF fotópályázat).

- » OHT, Országos Megelőzési Program szemléletformálásra vonatkozó feladatainak végrehajtása nem kezdődött el.
- » A jogszabályokban 2012 óta nem történt érdemi változás a hulladékképződés megelőzése területén, hiányoznak kormányrendeletek (pl. újrahasználatra, megelőzésre, életciklus-elemzésre vonatkozó rendeletek).
- » A szemléletformálásra fordított összegek nem nyilvánosak, hatékonyságuk nem ellenőrizhető, a források erősen központosítottak.

A világ globális környezeti problémái

(éghajlatváltozás, biodiverzitás csökkenése, talajerózió, ivóvízhiány, tengerek szennyeződése és melegedése, urbanizációból adódó strukturális fogság növekedése, népesség és szegénység növekedése stb.) összefüggnek a hulladékgazdálkodással. Rendszerszintű problémára csak rendszerszintű megoldás adható. Ez szemléletformálás nélkül, azaz a lakosság bevonása, érdekeltté tétele a Föld és saját jövőjük iránt, nem lesz megvalósítható.

A jelenlegi rövid távú szemlélet (pl. rezsicsökkentés) helyett a következő generációk életésélyeiről kell gondolkodni, és eszerint cselekedni, erről kell szólnia a közbeszédnek.

Megoldási javaslatok

- » A jogszabályoknak is a megelőzésről kell szólniuk (megelőzés, betétdíjas szabályozás, kötelező jótállási idő növelése, újrahasználat ösztönzése).
- » Tiltás, korlátozás a szabályozásban (pl. nemrégiben szigorú jogszabály lépett életbe Kenyában: 4 év börtönbüntetést is kaphat az, aki műanyag zacskót használ).
- » A média ösztönzése a környezetvédelmi tájékoztatásra.
- » Nyilvánosság és transzparencia az állam és az önkormányzatok működésében.
- » Az iskolai oktatásban legyen kötelező a környezetvédelmi nevelés.
- » A gyártói felelősség érvényesítése a szemléletformálásban.
- » Ellenőrzés, felelősségre vonás erősítése (felelősség nélküli társadalomban a környezet jobban sérül).
- » Szülői, nevelői példamutatás, hiteles környezettudatos viselkedés.

A CIKK MEGJELENÉSÉT A
FŐVÁROSI KÖZTERÜLET-FENNTARTÓ
NONPROFIT ZRT. TÁMOGATTA

FKF FŐVÁROSI KÖZTERÜLET-
FENNTARTÓ NONPROFIT ZRT.
BVK HOLDING TAGJA